

– Az Itt-Ott találkozó során az állampolgári avatás, a konzuli tevékenység 2012-től kezdődően értékes magyarságszolgálati adaléka a Reménység-tavánál töltött hétnek.

– Amerikai magyar viszonylatban is kiszélesedett a közösségi munkánk (testvérgyülekezetek, HAC, HATOG, cserkészzet, WPA); külhoni szolidaritási és támogatási akciókban vetünk részt.

– Az *Itt-Ott* folyóiratból *Itt-Ott Kalendárium* lett; internetes jelenlétünk, kommunikációnk kiterjedt és megújult, szociális médiánk is kiteljesedett.

– 2012-től fontos pályázati tevékenységet indítottunk, amelyik nemcsak programjaink, segélyakcióink jobb megvalósítását teszi lehetővé, de kapcsolattartási tevékenységünk bővítésének is részévé vált.

– Több irányba is kiterjesztettük támogatási tevékenységünket.

– Ami az összmagyarsági jelenlétet illeti, ezt képezik a kisebbségi és diaszpórasorsban élő nemzetrészek iránti figyelem, kapcsolattartás, támogatás, amelyet a magyar kormányzat hathatósan elősegít a Magyar Diaszpóra Tanács és programjainak létrehozásával (Kőrösi Csoma Sándor Program, Nemzeti Regiszter, Julianus Program, Mikes Kelemen Program, Külhoni Magyar Sajtószolgálat), amelyekben mi is részt veszünk.

A megváltozott körülmények közepette ekképpen folytatjuk munkánkat:

– A jelen magyar kormányzat nemzetpolitikai tevékenységét pozitívan értékeljük, és lehetőségeink, közösségünk szándéka szerint ehhez fűződő tevékenységekben természetesen részt is veszünk (Magyar Diaszpóra Tanács), ennek számunkra téje van!

– Ez egyébként megnyilvánul a megfelelő állami és diplomáciai szervek/ tisztviselők jelenlétében és részvételében is, programjainkban, kiadványainkban.

– Ugyanakkor több tagtársunk megszerezte a magyar állampolgárságot, gyakorolván állampolgári jogait és kötelességeit.

– Pályázati tevékenységünk és a kapott támogatás is ennek részei, a fentebbieket teszik lehetővé.

Persze, gondjaink is vannak. Van egyféle, sajnálatos, de természetes fogatkozás, és ezzel a tagságbeli gyarapodás és részvétel nem tudott eddig lépést tartani. Külön fájdalmas a hazai fiatalsági részvétel csökkenése, az frissen érkezettek részvételének elmaradása. Ennek orvoslására még nincs szerünk, de javításáról nem mondtunk le.

Meglehet, hogy a mai magyar amerikai élet olyan paradigmaváltásáról van szó, amelyet közösségünk nem tud kiegyensúlyozni.

Ebben nem leszünk egyedül, az amerikai magyar egyházi, hitbéli, közösségi élet is néha szenvedett és szenved emiatt.

S ha Itt-Ott hetünk iránti érdeklődés, az azokon való részvétel csökken, ezt pótolhatja/átveheti a helyi közösségek gyarapodása, megerősödése, bizonyos funkciók és feladatok vállalása, melyeket mi végeztünk eddig.

Így lehet a szükségből erényt kovácsolni. Így látjuk mi az idén vendégül a felvidéki és Kárpát-medencei cserkészeket, az anyaországi vagy vajdasági KCsP-ösztöndíjasokat, és készítünk együtt egyhetes programot, mindannyiunk épülésére és szórakoztatására. Ennek lehetősége is benne van – eleve benne volt – az első herefordi szemináriumban, ezzel élni a változó amerikai világban lehetőségünk is, kötelességünk is!

KÜLHONI MAGYAR FIATALOK MAGYARSÁGTUDATA

■ Rendhagyó lapszámmal jelentkezett a Kolozsvári Kommunikáció- és Médiakutató Intézet (KMKI) kiadásában megjelenő folyóirat, a *ME-dok* múlt évi 2. száma. A szokástól eltérően a szerkesztőség egyetlen Kárpát-medencei felmérés eredményét közli: miképpen élik meg magyarságukat a Magyarország határain kívül élő fiatalok.

A Bauer Béla, Déri András, Gyorgyovich Miklós és Pillók Péter által jegyzett *Haza a magasban. Tanulmány a külhoni magyar fiatalok magyarságtudatának alakulásáról* című, százötven oldalnyi, részletes táblázatokkal szemléletesé tett, majdnem könyvnyi terjedelmű írása kiemelkedő jelentőséggel bír nemcsak a tízéves lap, hanem a magyar szociológiai kutatások történetében is. Az Illyés Gyula-vers (*Haza, a magasban*) címét parafrázál, és e vers két szakaszát mottóként használó lapszámot a Századvég Politikai Iskola Alapítvány munkatársai írták, a kutatást a Nemzetstratégiai Kutatóintézet támogatta. A lapszám szerzői már számos,

kis- és nagymintás ifjúság-szociológiai felmérést végeztek, amelyek publikálása hozzájárult ahhoz, hogy teljesebben értsük, hatékonyabban viszonyuljunk ehhez a korosztályhoz.

Bauer Béla meghatározó személyisége volt a *MOZAIK2001*-felmérésnek, valamint a *MOZAIK2011*-nek is. A nagymintás *Ifjúság2000* csak a magyarországi fiatalok életébe engedett az idáig alig elképzelhető mértékű betekintést, de mindkét MOZAIK-vizsgálatot kiterjesztették a Kárpát-medence ifjaira is. Így váltak összehasonlíthatóakká az anyaország határain belül és kívül élő fiatalok életének, szemléletének vizsgált jellegzetességei, így szintetizálódott egy hatékony ifjúság-értelmezési diskurzus.

Az itt bemutatandó *ME.dok* 2015/2-es számát a szerzők ebbe a kutatásvonulatba illesztik, és azáltal, hogy ezúttal ilyen sajátosan szűk életszemléleti jellegzetességet – a magyarságtudatot – vizsgáltak, lehetővé vált az, hogy először szintetizálódjon a nemzetséghez való tartozás aspektusaihoz történő hozzáállások – bizony, elég széles – spektruma, amely az adott ország többségi kultúrájával történő szinte teljes asszimilációtól az attól való radikális elhatárolódásig terjedhet. Egy fókuszcsoporthoz beszélgetés során felmerült Órvidék példája is, ahol az Ausztria nyelvéhez, kultúrájához történő igazodás jóval „szervesebben” zajlik, mint ahogy azt megélik a felvidéki Komáromban (132.).

A szerzők már tanulmányuk bevezetőjében megállapítják, hogy a Kárpát-medence magyar fiataljai számára a legnyomasztóbb problematikát az anyagi tényezők jelentik. „Az összes régióban megjelent a munkanélküliség mint az egyik legfontosabb, négy régióban pedig mint legfontosabb probléma.” (5.) A többségiek átlaghelyzetéhez képest visszafogottabb anyagi helyzet fennállásához néha hozzájárul az erős diszkrimináció is, de rossz anyagi helyzetet eredményezhet az is, hogy a magyar ajkú, kultúrájú ifjú nem tanulta meg elfogadhatóan használni a többség nyelvét, és, sajnos nem ritka a magyar nyelv használói-val szembeni ellenséges magatartás sem (23.), de előfordul az is, hogy a kisebbségiek viszonyulnak ellenszenvvel a többséghez (37.).

Sajnos a kutatók nem bukkantak optimálisan, a többségiekkel „jósomszédi” viszonyban élő magyar kisebbségi csoportokra – minden együttélésre árnyékot vet a Szovjetunió kisebbségpolitikájának hagyatéka, amely eleve elutasította a békés együttélés konceptusát, és kultúrauniformizáló törekvéseit kiterjesztette minden kommunista államra, így a jelentős magyar kisebbséggel rendelkező Romániára, Csehszlovákiára, Szerbiára is, és értelemszerűen érvényesítette saját határain belül is (Kárpátalja – ma Ukrajna területén).

A tanulmányban vizsgált korcsoport jelentős része – korából kifolyólag – nem rendelkezik közvetlen, tudatosított tapasztalatokkal a Szerbia széteséséhez vezető tragikus háborúról vagy a Szovjetunió megszűnését követő gazdasági, politikai zűrzavarról, nem élték át Erdély Romániához történő csatlósának traumáját, ám amint kiemeli a kutatást végző munkacsoport, ezek a traumák még a vegyes házasságok esetén is meghatározóak lehetnek – főleg amiatt, hogy az idősebb generációk intenzíven éltetik ezen események emlékeit, és a nevelési-szocializációs folyamatban az utódaikra, a kutatók által vizsgált ifjakra is „átörökölték” e szemlélet bizonyos aspektusait (l. pl. 106.).

Ám amint a komáromi fókuszcsoporthoz is kijelentik, jó magyarnak lenni, még olyan kisebbségi helyzetben is és abban az esetben is, amikor az anyaországban minősítik negatívan valakinek egy külföldi területhez kapcsolódó identitását (pl. ha „tótként” utalnak felvidéki magyarokra, 47.). Ugyanezt, az anyaországiak részéről tapasztalható, illetéknéppen kimutatott idegenkedés következményeként érzett sérelmezettséget azonosították a kutatók a többi „leszakadt” területen élő fiatal esetében is, értelemszerűen, más-más intenzitással, hangsúlyokkal (l. pl. 56.).

Ugyanakkor a magyarság megélésének szimbolikus vetületeihez való viszonyulás sem egyértelmű (már?) az ifjú nemzedéknél, ugyanis, amint a kutatók leszűrlik az erdélyi vizsgálódás egyik figyelemre méltó következtetését, „egyeseknél fásultság mutatkozik a nemzeti értékekhez kapcsolódó, általuk némileg kötelezőnek érzett lelkesedés miatt” (29.). Anélkül, hogy „túlin-terpretálnánk” a kutatás következtetéseit, megállapíthatjuk, hogy valószínűleg a Magyarország határain kívül, a „leszakított részekben” élő ifjabb magyarok generációja jóval kozmopolitább, mint a középkoriak, akik még a kommunizmusban (illetve annak túlkapásaiban, despotizmus-sal ötvözött szocializmusban, abuzív államkapitalizmusban stb.) szocializálódtak, és számukra a nemzeti hovatartozást meghatározó attribútumok nem bírnak olyan szerves funkcionálitással, mint amennyire jelentéstelítettek voltak a korábbi generációk esetében.

Ugyanakkor figyelemre méltó, hogy a magyar nemzet (esetenként Magyarország) szimbólumainak használata, az azokhoz történő tudatos ragaszkodás, a jelképviselés ceremonialisításának felvállalása jelentős szereppel bír az ifjak csoportjában is, annak ellenére, hogy – a nyilatkozatok szerint – egyetlen többségi sem tekintett pozitívan ezeknek a jelképeknek a közvetlen felvállalására, nyilvános terekben történő felmutatására. A felmérés

adatai szerint a nemzet szimbólumainak felvállalása és használata fontosabb magyarságtudat-meghatározó, mint pl. a magyar állampolgárság (l. pl. 36, 47, 93. stb.).

Sajnos anélkül, hogy bizonyítékokat sorolnánk, forrásokat idéznénk, a tévedés kockázata nélkül kijelenthetjük, hogy a posztkommunista országok jellemzően erős ellenérzéssel viszonyultak a '89-es események után jelképeiket hangsúlyosabban használni kezdő magyar kisebbség öndefiniálási kísérleteihez, alkalmanként gátolva azokat.

Ezzel szemben ebben a kutatásban nem érintett örvidéki magyar közösség nem szembe-sült akkora mértékű jelképhasználat-tiltással, mint Kárpátalja, Felvidék, Erdély, Délvidék magyarsága, viszont az ő körükben nem oly jellemző a nemzeti jelképek oly hangsúlyos használata, mint az előbb felsorolt, hajdani országrészekben. Ugyanakkor Órvidéken az 1920 óta magyar (és egyéb kisebbségi) nyelv intézményes használatát is más típusú törvények, alkotmánycikkelyek határozzák meg, mint a felsorolt területeken.¹ Viszont egy jóval tolerán-sabb legális környezet sem menti meg a közösséget a német (osztrák) nyelvű többségbe tör-ténő beolvadástól – amit sajátos esetekben erőteljes lokális identitás kialakulása befolyásol – mint pl. Órsziget esetén, amelynek lakói előszeretettel definiálják magukat „szigetiakként”: „Sigareter seimma, Sigareter bleimma...”²

A *ME-dok*-ban vizsgált területeken a lokális identitás felerősödése, főleg az anyaország-tól elszigetelt, de tömbközösségekben élő ifjak csoportjánál figyelhető meg (141.).

A kutatás egyik fontos megállapítása, hogy a határon túli magyar ifjak számára a „nem-zet mint elképzelt közösség” jelenti a magyarságot. Ugyanakkor kiderült a fókuszcsoportos beszélgetésekből, hogy főleg a szórványban a „többségi nemzet” országa társul erősebben az otthon képzetéhez (142.), ugyanakkor épp a szórvány esetében fordult elő az, hogy ese-tenként hangsúlyosabbá vált az „ellenálló identitás”, mint a tömbmagyarságnál (145.).

A kutatás vezetői Bodó Barnára hivatkozva megerősítettnek látják a MOZAIK2011 ered-ményeit, hogy „»a szórvány jellemzője, azazhogy az itt élők külső támogatás nélkül képtele-nek nemzeti identitásuk kulturális tartalmait újratermelni, képtelenek az etnikai reprodukcióra«, illetve »a kisebbségi identitás egyetlen esetben nem veszélyeztetett: ha a vo-natkozó kisebbségi közösség autonómiával rendelkezik».³

Értelemszerűen a tömbmagyarságnak erősebbek az esélyei potenciális és valós asszimi-lációs kísérletekkel szemben, ám a többségi nemzetek a magyar közösségekhez való, jelle-mzően negatív hozzáállása már rövid távon is befolyásolhatja az ifjak szülőföldhöz mint ma-gyarságtudatuk egyik meghatározó komponenséhez való viszonyát – (lásd a fentebb említett, teljes Kárpát-medencére jellemző, ifjakat hatványozottan érintő anyagi problémákat).

Végezetül a kutatás fizikai paramétereiről ejtenénk néhány szót.

A Bauer Béla, Déri András, Gyorgyovich Miklós és Pillók Péter által koordinált kutatás tizenhárom fókuszcsoportos beszélgetés keretében mérte fel a „leszakított részek” ifjainak magyarságtudatát. A 2014 májusában és júniusában zajló kutatásba szakképzett moderáto-rok és helyi szervezők kapcsolódtak be. A kutatók kilencvenegy, 15-29 éves fiatal nyilatko-zatait mutatták be

A kutatásba bevont települések:

- Kárpátalja (Ukrajna): Beregszász, Munkács, Nagyszőlős;
- Vajdaság (Szerbia): Ada, Kisorosz, Topolya;
- Felvidék (Szlovákia): Komárom, Zselíz, Királyhelmece;
- Erdély (Románia): Kolozsvár, Sepsiszentgyörgy, Nagybánya;
- Budapest (itt élő, de külhonban született fiatalok).

Péter Árpád

Felhívjuk az érdeklődők figyelmét arra, hogy a 2015/2-es *ME-dok* a <http://medok.ro> honlapról letölthető.

■ JEGYZETEK

1. Hajnalka Berényi-Kiss: *From law to language use practices. A case study on Hungarian-speakers in Austria*. University of Vienna, 2012.
2. „»Szigetiek vagyunk, szigetiek maradunk...« – kezdik gyakran a fiatalok együtt, hangosan elmon-dott szövegüket.” Barcza Ildikó: *Kisebbségben: Órsziget egy antropológus szemével*. 2016. http://www.maszol.ro/index.php/kisebbségben/60570-kisebbségben-risziget-egy-antropológus-szemevel#_ednref5. Letöltés dátuma: 2016. 04. 03.
3. Bodó Barna: *Kisebbségi magyar fiatalok identitásváltozatai*. In: Szabó A. – Bauer Béla – Pillók P. (szerk.): *Mozaik2011 – Magyar fiatalok a Kárpát-medencében – Kutatási jelentés*. Belvedere – NCSSZI. Szeged-Bp., 244. A kiemelt idézet a *ME.dok* 2015/2. 146. oldalán olvasható.